

# Hayat

*Hoyata, daima hayata.. dünyaya  
daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt VI. 15 Ağustos 1929. Sayı : 137

Musahabe

## Edebiyat tedrisatında halli güç mesele.

Liselerde niçin edebiyat okutuyoruz? Bediî zevk vermek, temiz lisan öğretmek, muhtelif asırların düşünce ve duygu tarzlarını anlatmak için değil mi? Bizim eski edebiyatımızı okutmakla bu maksatların hiç birini temin edemezsiniz. Eski eserlerin dar çerçeveleri içinde gençlerin bediî zevkini artıracak parçalar bulmak çok güçtür. Bulduğumuz ve bulacağımız parçalar da his ve fikir sahasının yalnız bir kısmına aittir. Divan edebiyatı, ve tanzimattan sonraki yazırlarla, hatta "Edebiyatı Cedide", nin vücuda getirdiği eserlerle hiç bir zaman temiz lisan mefhumunu veremezsiniz. Bilâkis bunlardan ekserisini gençlere nümune olarak göstereceğiniz zaman derhal onlara böyle yazmamaların da ihtara mecbursunuz. Her muallim Füzuli'nin bu parçası çok güzel, fakat sen böyle yazmayacaksın; Fikret'in bu parçası çok güzel fakat sen bu kelimeleri kullanmayacaksın, Halit Ziya Bey roman ve hikâyecilikte bir devir açmıştır amma sen ona lisan için bir nümune olarak bakmıyacak, bilâkis bunu fena bir lisan addedeceksin.. demek zarureti karşındadır. Diğer taraftan bir muallim edebiyatımızın muhtelif devirlerdeki fikir ve tehassüs tarzlarını öğretmeğe çalışırken bu his ve fikirlere insanî olanlara, bugün için bize kuvvet verebilecek olan parçalara ne kadar nadir olarak tesadüf eder.

Bu vaziyet karşısında edebiyat tedrisatı maalesef bizim mekteplerimizde cazibesini kaybediyor. Liselerde edebiyat derslerinde ne okutacağımızı tayin bile güç oluyor. Bir aralık bu dersler muntazaman bir edebiyat tarihi haline gelmişti. Bunun şüphe yok ki bir faydası oldu. Türk lisan ve edebiyatını tetkiki kabil olan ilk menşesine kadar çıkarak geçirdiği tekâmül hakkında talebeye bir fikir veriyordu. Fakat edebiyat tedrisatı buna munhasır olduğu müddetçe bu gün için gençlere kuvvet veren, bediî zevkini arttıran bir ders olmaktan çıkıyor, tarih dersinin bir zeyli kalıyordu. Halbuki liselerde edebiyat dersi yalnız bunun için vazedilmemiştir, yalnız tarih dersinin bir zeyli olarak kalmamalıdır.

Böyle yapmazsanız ne okutacaksınız? Maziden kalan eserleri iyice tarayınız. Bunlar içinde temiz lisan için nümune olan, bugün için kıymeti bulunan millî ve insanî hisleri ihtiva eyleyen ne kadar az eser bulursunuz. Geniş ve hakikaten edebî kıymeti haiz parçalar da kullanılan lisan itibarıyla

okadar eskimiştir ki bunun hakikî mahiyetine bugünün ve yarının gençleri çok zorlukla nüfuz edebileceklerdir. Denebilir ki bu kıymetli parçalar lisanları yüzünden ölü hal almışlar veya başka bir dilin edebî parçası şekline düşmüşlerdir.

O halde bugün elimizde ne kalıyor? Halk şiirlerinin çok mahdut eserleri, bugünün şiir ve nesirlerinden çok az parça... işte edebiyat muallimlerinin elinde talebeye bediî zevk verecek, hiç olmazsa bugün için lisan nümunesi olacak vasıta.. Bununla ne yapılabilir?

Kim ne derse desin, hiç şüphe edilemez ki Abdülhak Hamit beyefendinin eserlerinin bir kısmında büyük insanî kıymet vardır. Bütün his köşelerini kavrayan tenviu ve genişlik mevcuttur. Bu itibarla ondan sonra gelen şairlerin hiç biri bu mertebeye yükselememiştir. Fakat ne yazık ki lisanın çok seri tekâmülü yüzünden bu eserler de eskiyor, hatta eskimiştir. Arapça ve Farsî kelimelerle dolu yazılar karşısında kayıtsız kalan gençler bunların güzelliğini anlayabilmek için tercüme edilmeleri iktiza eder. O vakit hiç bir zevki kalmıyor. Hiç bir memlekette henüz yaşayan bir şairin lisanının bu kadar eskidiği vaki midir?

İşte bu vaziyet liselerin türkçe ve

## Küçük hikâye:

## Duvar

— “Blasco Ibanez,,den —

Ne zaman baba (Robosa) nın torunları düğ (Gasporra)nın oğullarına tarlada ve yahut kasabada rastlasalar orada bulunan bütün halk ortalarına atılır, böylece çıkması muhakkak olan bir hadiseye mani olurlardı. Onlarda uzaktan uzağa nazarlariyla birbirlerini tahkir ederler, sonra çekilip giderlerdi. Bu böyle giderse, hiç umulmadık bir günde gene kan akacaktı.

Bir yandan köy eşrafı ile hâkim efendi bu iki düşman aileye sulh tavsiye ederken, diğer taraftan Allahın sevgili kullarından biri olan Papaz da bir evden ötekine giderek eski hakaretlerin unutulması için yalvarıyordu.

Otuz senedir (Rabosa) larla (Gasporra) ların düşmanlığı köyün neşesini, rahatını kaçırmıştı.

(Valence) şehrinin yamacında, yeşil ağaçlı bahçelerle ayrılmış bembeyaz evleri ile bir gül buketi zannını veren şirin köyde bu vahşiler Afrika-vari bir kinle kurunu vustada İtalyan ailelerinde cari olan kan davası kavgalarını tekrar ediyorlardı.

Vaktiyle çok iyi dosttular. Evlerinin kapıları başka başka sokaklara açılmasına rağmen aralarında kümeslerini ayıran alçak bir duvardan başka bir şey yoktu.

Bir gece bir su mes'elesinden (Gasporra) lardan biri (Rabosa) nın büyük oğlunu mavzerle öldürmüştü.

(Rabosa) nın ortanca oğlu ailesinin intikamını alacak bir erkek olduğunu göstermek için bir ay pusudan sonra katilin tam iki kaşının ortasına bir kurşun yerleştirmeye muvaffak olmuştu. İşte o vakittenberi iki ailenin erkekleri tarlalarını, işlerini, güçlerini bırakmışlar ve birbirlerinin boş bulundukları zamanları kollamağa başlamışlardı. Sokakta, köyün kahvesinde, tarlada, hatta kasabada, nerede

olursa olsun, bir silâh sesi işidilir, ve bazen bir (Rabosa) nın, bazen de bir (Gosporra) nın beynine bir kurşun yiyerek yere yuvarlandığı görülürdü. Sönmekten uzak olan bu kin ateşi bilakis batından batına daha ziyade alevleniyordu. İki ailenin de erkek çocukları daha annelerinin karnından çıkar çıkmaz derhal ailenin şerefini kurtarmak için tüfeğe sarılıyorlar zannedilirdi.

Otuz sene vuruşmadan sonra (Gosporra) larda bir dul kadınla üç tane iri yarı dağ gibi sağlam oğlu kalmış, öteki evde de yüzündeki pıçak yarası kadar derin kırıksıklarla, yarı belinden aşağısı nüzüllü, adeta intikamın timsali müşahhası olan 80 lik bir ihtiyar ve koltuğunun önünde aile namusunu müdafaaya yemin eden iki orun kalmıştı.

Fakat gel gelelim zaman değişmişti. Artık öyle sokak ortalarında kiliseden çıkarken olaycacak birbiri öldürmek gayrı kabildi. Jandarmalar onları gözetliyor, köylüler de hiç gözlerini onlardan ayırmıyorlardı. Ve ne zaman içlerinden biri bir sokağın başında bir parçacık dursa derhal kendilerine rahat durmasını tavsiye eden insanlar etrafını çep çevre alıveriyorlardı. Bu kadar ihtiyat ve tayakkuzun aralarına koyduğu geçilmez maniyayı aşmak için didinmekten yorgun düşmüşler, ve iki ailenin efradı bu sefer birbirlerinin yüzünü görmemeğe karar vermişlerdi. Hatta tesadüf onları karşı karşıya getirse bile başlarını öteki tarafa çevirerek arkalarına bakmadan uzaklaşıyorlardı. İşte bunun neticesi olarak kümeslerini ayıran duvarı çok alçak görmeğe başladılar. Tavuklar birbirine karışıyor, iki ailenin kadınları pencerelerden tahkiramiz hareketler taati

ediyorlardı, doğrusu bu çekilmezdi. Adeta bir evde oturuyorlarmış gibiydiler. Annelerinin nasihati üzerine (Gasporra) lar duvarı bir metro yükselttiler. (Rabosa) lar müteakiben nefretlerini göstermekte acele ederek duvarı bir kaç ayak ta onlar çıktılar. Bu sessiz hakaret işareti tekerkür ettikçe duvar mütemadiyen yükseli ordu. Artık, değil pencereler damlar bile görünmez olmuştu. Zavallı tavuklar ziyayı ve semanın bir kısmını kendilerinden saklayan duvarın meş'um boşluğunda boğuk, boğuk sedalr çıkarıyorlar ve başlarını mümkün olduğu kadar kaldırmak bu iki ailenin ölümlerinin kemik ve kanları ile yoğrulmuş benzeyen duvara hazin hazin bakıyorlardı.

\* \*

Bir öyle üstü kilisenin çanları hızlı hızlı çalarak yangın işareti verdi. (Rabosa) ların evini alev sarmıştı. Torunlar kasabaya inmişlerdi. İçlerinden birisinin karısı da çamaşır yıkamağa dere kenarına gitmişti. Pencerelerden koyu bir duman fışkırıyordu. Zavallı ihtiyar, bu cehennemnin ortasında diri diri yanmağa mahkûm bulunuyordu. Onu nezarete memur olan ahretlik kız bu felâketin kendi ihmali yüzünden olduğunu söyleyerek saçını başını yoluyordu. Sokakta herkes yangının şiddetinden ükrmüş, birbirlerini ite kaka geriliyorlardı. Bir kaç kişi - en cessus olanlar - kapıyı açtılar. Fakat kıvılcımlarla dolu simsiyah bir dumanın önünde gerilemeğe mecbur kaldılar.

Beri tarafta gözlerle bir kurtarıcı arayan kızcağız mütemadiyen;

— “Zavallı büyük babacığım, büyük babamı kurtaracak içinizde bir erkek yok mu?

diye bağıyordu. Birdenbire seyirciler kilisenin çankulesi üstlerine yıkılıyormuş kadar şaşırdılar. Üçtane iri yarı delikanlı cayır cayır yanan eve dahiıyorlardı. Bunlar (Gasporra) lardı. Birbirleriyle seri bir nazar taati ettikten sonra bir şey söylemeden alevlere atılmışlardı. Beş dakika sonra ihtiyarı, koltuğu ile beraber omuzlarında taşıyarak kapıda göründükleri

# Hayat ve Neşriyat

vakit sokakta müthiş bir alkış köptü. Fakat onlar hiç aldırmadılar, ihtiyarın yüzüne bakmadan yere bıraktılar ve tekrar kapıya doğru ilerlediler. Köy halkı:

— Girmeyin! Girmeyin!..

diye bağırıyorlardı. Onlar işitmezlikten gelmişler ve dudaklarında bir tebessümle gene alevlerin arasında kaybolmuşlardı. Şayet (Rabosa) nın oğulları orada bulunsalardı yerleri den bile kıvıldamazlardı. Fakat zavallı bir ihtiyarı yardımsız bırakmak mertliğin şanından değildi. Şimdi sıra möbleye gelmişti. Kıvılcım yağmurun içinde onlar şeytanlar gibi boyuna eve girip çıkıyor ve her çıkışlarında bir çekmece, bir sandalye ellerine ne geçerse, bir şey çıkarıyorlardı. Birdenbire iki ağabey kucaklarında küçüklerini taşıyarak dumanların arasında gözüktüler. Kalasın biri yıkılırken zavallının bacağını kırmıştı.

— Çauk bir iskemle!..

(Rabosa) koltuğundan kaldırıldı, yere kondu. Onun yerine yaralı oturtuldu. Genç adam saçları kavrulmuş, yüzü dumandan sim siyah olmuş şiddetli ağrılarla dudaklarını kanatıcasına ısırırken gülümseyordu.

Birdenbire ihtiyarın titrek ve sert kemikli elleri ellerini tuttuğunu hissetti. Oraya kadar sürünüp gelmiş olan nüzüllü, genç (Gosporra) nın ellerini — Oğlum, oğlum! diye söylenerik kaçirtmasına meydan vermedin. Siz ağzıyla mütemadiyen öpüyor ve göz yaşları ile ıslatıyordu.

Bütün ev yandı. Yenisi i yapmak için dülgerler çağrıldığı vakit (Rabosa) nın torunları yangının enkazını temizlemeden evel mahut duvarı ta di ine kadar yıkmagı bir vicdan borcu bildiler.

Nakleden

**Sungur Tekin**

## Tiyatroda yenilik

Umumî harp hayat üzerine olduğu kadar, edebiyat üzerine de müessir olmuştur. Harpten sonra Almanya, Fransasada neşrolunun roman ve tiyatro asarının dörtte üçü, harbin verdiği gayritabiî neticeden mülhem bir mevzua inhisar etmiştir.

Denilebilir ki harp bütün sinirleri ayr. kuvvet ile işletmiş ve onlardan aynı neticeleri almıştır. Bunun içindirki harpten sonra çıkan roman ve tiyatrolar pek monoton olmuş. aşağı, yukarı, hep aynı mevzuu teşrih etmiştir.

İngiliz, Fransız tiyatroları eski tarzda eserleri temsil ederlerken, Şimal tiyatrosu bize büsbütün yeni bir tarz, yeni bir mektep vücuda getirmektedir.

Yirminci asrın tiyatro eserlerini tetkik edecek olursak görürüz ki bu asar hep aynı sistemi takip etmiştir. Eşhası tanımak, bir aşkın heyecan ve elemeleri etrafında vak'ayı yaratmak ve yahut çok karışık olan gülünçlü bir mevzuu, ümit edilmeyen bir neticeye raptetmek bu eserlerin esasını teşkil etmektedir.

Halbu ki bu günkü tiyatro bunlardan uzaktır. Akla pek tabiî gelmeyen, gözün alışık olmadığı, kulağın ünsiyet etmediği bir tarzı kabul eden yeni tiyatro eserleri, bize hakikî san'ati, daha doğrusu yeni bir şekli meydana çıkarmaktadır.

Bu yeni eserler hakkında Fransız münekkitleri taraftar görünmemektedir.

Yalnız. Lucien Dubech bir makalesinde bu yeni eserler hakkındaki fikrini şu suretle hülâsa etmektedir:

“Şimal tiyatro edebiyatında büyük bir canlılık görünüyor. Almanlar yeni bir tiyatronun esasını kuruyorlar. Bunlar bizim usandığımız, bıktığımız aşk maceralarından başka bir tarzda vücuda getirilmiş eserlerdir. Edebiyatda değişikliği zarurî gördüğünüz halde, tiyatro asarındaki bu yeniliği manasız buluyoruz. Tiyatroyu öldürmemek için, asrın terakkiyatına uygun bir tarzda yaşatmak lâzımdır. Bu itibarla onun dekorları, eserleri de yeni bir şekle inkılap etmelidir. Belki de bu yeniliğin içinde, tiyatro tarihinde daha kuvvetli izler bıracacak bir devre doğacaktır.”

Bu yeni eserlerde hedefe daha başka yollardan varılmaktadır. Bir defa tezleri, diğerlerinde olduğu gibi malûm hakikatlerin tekrarı değil. Bilakis bu eserlerin tezleri, ötedenberi malûm olan hakikatlerin bir hiç, bir efsane olduğunu göstermekte ve bunu canlı bir vak'a ile isbat etmektedir. Bu eserlerin diğer bir hususiyeti de tiyatro eserlerindeki fazlalıkları çıkarıp atmasıdır. Eserin önünü anlatmak için manasız mukaddimele-re, mevzularla alakası olmayan eşhasa sahnede mevki vermeğe lüzum görmüyor.

Edebiyat ve resimde şahit olduğumuz fütürizm ve sürrealizm tiyatrodada da canlanmağa başladı. Bu başlangıç, güzel bir neticeyi şimdiden bekletiyor,